

PE FRONTUL DE LA MĂRĂȘTI. DIN ÎNSEMNĂRILE UNUI OFIȚER FOCȘĂNEAN (APRILIE – IULIE 1917)

Dumitru Huțanu

După surprinzătoarea și entuziasta trecere a Carpaților din august 1916, cu succesele-i devenite efemere prin acțiunile ofensive conjugate ale armatelor Puterilor Centrale pe tot frontul românesc, cu tot eroismul și bravura ostașilor și ofițerilor ei, Armata Română a fost nevoită să se retragă, succesiv și prin lupte aprige, cedând dușmanului cea mai mare parte a teritoriului național.

Atacată dinspre vest, nord și sud, presărând câmpurile de luptă cu zeci și zeci de trupuri ale fiilor ei, Armata Română s-a repliat spre est, reușind, la sfârșitul anului 1916, să stăvilească înaintarea inamică pe aliniamentul Carpaților Răsăriteni, Siretului inferior și Dunărea maritimă.

A urmat, în iarna și primăvara anului 1917, perioada refacerii, reorganizării, instruirii și dotării trupelor sale cantonate în Moldova, singura provincie rămasă liberă și devenită simbolul speranței și salvării Țării și statului român. „*La sfârșitul lunii Iunie, refacerea militară și sufletească a României era săvârșită. Armata Română, renăscută ca pasărea Phoenix din propria ei cenușă, era nerăbdătoare să reînceapă lupta, de data asta în împrejurări mai bune decât în cele care o duseseră la dezastrul din 1916. Poporul întreg aștepta, plin de încredere, ceasul cel mare*”¹.

¹ Const. Kirițescu, *Istoria Războiului pentru Întregirea României 1916 – 1919*, Ediția a II-a Refăcută în întregime și mult adăogită. În 3 volume, vol. II, Editura Casei Școalelor, București, p. 413.

Cu marile ei unități militare, omogene acum organizatoric, ca înzestrare tehnico-militară și pregătire de luptă, cu soldații și ofițerii însuflețiți de hotărârea „*de a nimici dușmanul care cotropise țara și a elibera totodată teritoriul vremelnice aflat sub stăpânirea acestuia*”², „*Armata română era pregătită, într-o concepție strategică și tactică adecvată, pentru desfășurarea unor acțiuni ofensive și de apărare de amploare*”³.

Le-a fost hărăzit de istoria acestor meleaguri de îngemănare, la hotare, a celor trei provincii românești – Moldova, Muntenia și Transilvania – mărturie și argument de geneză, unitate și statornicie ale neamului veștitor într-un spațiu geografic cuprinzător de Carpați, Dunăre și Marea cea Mare „*să fie locul unde Românul odihnit să-și adune din nou puterile și să se arunce cu mânia în suflet și cu pumnul ofelită asupra dușmanului care-i necinstise țara...*”.

Invaziunea dușmană mușcase din munții și dealurile Vrancei, dar valul cotropitor se oprise, sfâșiat de putere, de-a curmezișul lor. Șase luni bariera ferecată a fost păzită cu sfințenie de ostașii noștri”⁴.

Aici, în Munții Vrancei și până la Oituz, de strajă rămăsese Armata a II-a, în permanentă confruntare cu inamicul, reorganizând frontul de rezistență și așteptare, fără a cunoaște liniștea și odihna, „*păstrând cu sfințenie postul de santinelă la porțile Moldovei refugiuului, refacerii și revanșei*”⁵.

Îmbărbătarea, îndemnul, speranța și încrederea se regăseau în cuvintele adresate soldaților și ofițerilor săi de Majestatea Sa Regele Ferdinand, în Ordinul de zi din 1 Ianuarie 1917: „*Lumea întreagă se uită la voi, iar țara se sprijină pe voi ca pe scutul ei; cu mine ea*

² General de brigadă @ dr. Constantin Ucrain, General de brigadă Gheorghe Dascălu, *Pe aici nu se trece*, Editura Pro Transilvania, București, 2003, p. 11.

³ Const. Kirițescu, *op. cit.*, p. 361 – 413; Generalul C. Găvănescul, *Epopoea română. Războiul nostru pentru Întregirea Neamului. August 1916 – aprilie 1918*, Serviciul Geografic al Armatei, Iași, 1918, p. 60 – 74.

⁴ Const. Kirițescu, *op. cit.*, p. 449 – 450.

⁵ *Ibidem*, p. 418 și urm.; Generalul C. Găvănescul, *op. cit.*, p. 76 – 78.

așteaptă să faceți zid din piepturile voastre, spre apărarea scumpei noastre țări, să duceți drapelele române spre izbândă!

*Aduceți-vă aminte că luptați pentru pământul strămoșesc, pentru copiii și părinții voștri, pentru frații voștri de dincolo de hotare, că prin biruință le veți pregăti un viitor fericit! Ferdinand*⁶.

În Armata a II-a, aici, la Mărăști și în Munții Vrancei, se regăseau și fiii acestor meleaguri, din Divizia a VI-a, Brigada 11-a, Regimentul de Infanterie 10 Putna și Regimentul 11 Artilerie⁷, ducând, în cele șase luni de pregătire a ofensivei, un adevărat război de poziție, cu viața zbuciumată de tranșee, plină de nesiguranță, primejdii, incursiuni inamice, lupte și tatonări continue, muncă asiduă, foame, boli, frig, instrucție, acceptată în numele țării, eliberării pământului strămoșesc, al împlinirii idealului pentru care România intrase în război⁸.

Etapă hotărâtoare în reorganizarea Armatei a II-a s-a desfășurat în lunile mai – iunie 1917. La începutul lunii iulie, cu un corp ofițeresc valoros, experimentat pe câmpul de luptă, cu o trupă hotărâtă și dornică de revanșă și împlinire a misiei, sub comanda unui mare și talentat strateg și tactician, generalul Alexandru Averescu, Armata a II-a, avea acum un efectiv de 4.097 ofițeri și 150.708 soldați. În compunerea sa erau Corpul 2 Armată, cu Diviziile 6, 7 și 8 Infanterie, Divizia 1 Cavalerie și alte formațiuni neindividualizate. Frontul de luptă se întindea pe o fâșie largă de 37 km, între cota 703 (Bâta Cărelor (la flancul stâng) și Irești (la flancul drept)⁹. Aproape toate formațiunile componente ale acestor mari unități militare se regăsesc, cu oameni și fapte, în paginile memorialistice ale tânărului ofițer focșănean Romulus Copcescu, comandantul Bateriei a 5-a, din Regimentul 11 Artilerie.

⁶ Constantin Căzănișteanu și colab., *Mărăști, Mărășești, Oituz. Documente militare*, Editura Militară, București, 1977, p. 1.

⁷ Const. Kirîțescu, *op. cit.*, p. 594 – 595.

⁸ Generalul C. Găvănescul, *op. cit.*, p. 76 – 77.

⁹ Petre Otu, *Mareșalul Alexandru Averescu, militarul, omul politic, legenda*, Ediția a II-a, Editura Militară, București, 2009, p. 166 – 167.

Dacă vârsta, de numai 20 de ani, prag de maturitate, confruntată pe neașteptate cu dramatica vâltoare a războiului în care istoria l-a implicat nemijlocit, fără menajamente, s-a regăsit atât de expresiv conturată, cu efectul și reflexul evenimentului asupra conștientului și psihicului, acum însemnările tânărului ofițer focșănean sunt ale militarului maturizat de experiența trăită în campania anului 1916 a Războiului de Întregire a Neamului, de realitățile situațiilor prin care a trecut, de înțelegerea și acceptarea lor, de conștientizarea până la jertfă a datoriei ce o avea de îndeplinit.

Acum relatările cuprind în cea mai mare parte evenimente, date strict militare, cu scurte incluziuni subiective: simțăminte, dorințe, judecăți și evaluări personale. Însemnările aparțin nemijlocit zilelor și orelor de dinaintea și din timpul bătăliei de la Mărăști și din Munții Vrancei, dintre 9 – 20 iulie 1917 *.

Firesc, trăindu-le, nu le redă doar ca enumerare, consemnare strict obiectivă; nu poate, le învăluie cu gândurile și simțirile sale, redându-le substanța și căldura umană, fără exaltare, într-o frază - două, mustinde de viață și înțeleșuri.

Pornind de la această constatare, s-au selectat fragmentele care confirmă și redau **Însemnărilor de pe front** valoarea de document, de mărturie inedită și veridică a bătăliei de la Mărăști. Această valoare, izvodită din realitatea trăită de cel ce a consemnat-o, pentru cititor, chiar și pentru un avizat, se dovedește a fi, mai ales după scurgerea deceniilor, încă un suport al pătrunderii și înțelegerii sintezelor științifice ale istoriografiei românești și europene dedicate Primului Război Mondial și, în special, Războiului de Întregire a Neamului (1916 – 1919).

Cercetarea bibliografică, chiar redusă la doar o parte din vasta și diversificata literatură istorico-documentară a războiului, confirmă

* Datele calendaristice sunt pe stil vechi, gregorian. În România, stilul nou, actual, a fost introdus în 1919, însemnând adăugarea a 13 zile la data respectivă.

pe deplin adevărul și valoarea cuprinse în **Jurnalul de front** al focșăneanului Romulus Copcescu ¹⁰.

*

* *

Marea confruntare, atât de mult dorită, se lăsa încă așteptată, deși undele ei înprospătau atmosfera din juru-i.

Asemenea tuturor camarazilor săi, „*cu lopata într-o mână și cu arma în alta, muncind și luptând în același timp*” ¹¹, a făcut ca frontul din Munții Vrancei și din zona Mărăștilor să fie trainic stabilizat, de netrecut. Se pregăteau viitoarele lupte pentru recucerirea Țării. Cu toți, deopotrivă, așteptau aceste lupte senini, cu speranță, cu

¹⁰ Vezi Const. Kirițescu, *op. cit.*, colonel Constantin Căzănișteanu și colab. *op. cit.*; General de brigadă @ dr. Constantin Ucrain, general de brigadă Gheorghe Dascălu, *op. cit.*, p. 182 - 196.; Generalul G. D. Mărdărescu, *Campania pentru desrobirea Ardealului și ocuparea Budapestei (1918 - 1920)*, Editura Cartea Românească S. A. București, 1922; Gh. Romanescu, *Bătălia de la Mărășești*, în „*Studii și Materiale de Muzeografie și Istorie Militară*”, M. M. C., nr. 1, 1968; Petre Otu, *op. cit.*; Victor Atanasiu, Anastasie Iordache, Mircea Iosa, Ion M. Oprea, Paul Oprescu, *România în Primul Război Mondial*, Editura Militară, București, 1979; Generalul C. Găvănescul, *op. cit.*; Vartan Arachelian, *Duminică, după infern, evocare istorică*, Editura Eminescu, București, 1983; Aurel Căpățână, *Zile de război. Note de campanie din războiul de reîntregire*, Editura Prietenii Cărții, București, 1998; N. Ciobanu, Vladimir Zodian, *Enciclopedia Primului Război Mondial*, Editura Teora, București, 2000; ***, *România în anii Primului Război Mondial*, Editura Militară, București, 1977; ***, *Istoria militară a poporului român*, vol. V, Editura Militară, București, 1988; General G. A. Dabija, *Armata română în războiul mondial (1916 - 1919)*, vol. I, Editura I. E. Hertz, București, 1936; Muzeul Vrancei, *Mărăști - Mărășești - Oituz. Ținut al jertfei și al Biruinței*, coordonatori: Gheorghe Buzatu, Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2007; Ion Pavelescu, Adrian Pandea, Eftimie Ardeleanu, *Proba Focului. Ultima treaptă spre Marea Unire. Dosare ale participării României la primul război mondial*, vol. I, Editura Globus, București, 1991; Mareșal Alexandru Averescu, *Notițe zilnice din război (1916 - 1918)*, cu 62 de ilustrații în text, Editura „Cultura Națională”, București, 1935.

¹¹ Generalul C. Găvănescul, *op. cit.*, p. 76.

o nedisimulată teamă că nu vor putea da Țării tot ce doreau sufletul și gândul: întreaga și neprecupețita-le viață.

Înarmați, instruiți, cu moralul și voința aproape de sublim, conștientizau că luptele vor fi pe viață și pe moarte, toți așteptau marea confruntare cu inima zvâcnind și cu hotărârea de a învinge sau a muri ¹².

„**Vineri 14 aprilie 1917.** Goldemberg a plecat la trenul de luptă al bateriei pentru ca să aducă muniții, căci e ordin să avem în permanență lângă fiecare tun 500 lovituri fără de cele din chesoane și de la trenul de luptă”. Intuiește: „Se vede că are de gând ceva generalul nostru. Măcar de ar avea!”.

Zvonul că locul generalului Alexandru Averescu, de comandant al Corpului de Armată, avea să revină generalului Macri îl bucură căci „e un băiat foarte « chic », îi place să audă toată ziua tunul, să tragă în Câmpuri, în Soveja [sate ocupate de inamic – n. n.], să-i hărțuiască în fine mereu. Așa om îmi place și mie”.

Un sergent din Regimentul 24 Infanterie „a prins doi nemți care veniseră să agațe niște afișe – proclame de rețelele noastre de sârmă. I-a pândit de după un copac, erau patru Bochi și a aruncat o grenadă în ei, unul a căzut jos, doi au șters-o târâș, altul a ridicat mâinile « kamarad, pardon ». L-a dus și l-a luat și pe rănit și i-a pornit spre divizie”.

Luni, 17 aprilie. Află conținutul manifestului german, răspândit de inamic ca răspuns „la o scrisoare aruncată de un aeroplan pe frontul de West” de trupele Aliaților.

Manifestul – răspuns suna „cam așa: « Românilor ! Vă mulțumim pentru știrile ce ne dați, însă asemenea bazaconii să le credeți numai voi. Ne spuneți că avem să murim de foame, nu e adevărat. De aceea v-am luat Muntenia, ca să avem și pentru femeile noastre.

Noi luptăm ca să ne apărăm țara, femeile și copii noștri și nu luptăm cu banul ca Anglia și America, ci cu brațul. Dovada cea mai

¹² Vartan Arachelian, *op. cit.*, p. 68.

bună că suntem învingători pe toate fronturile e că pretutindeni luptăm pe teritoriu străin.

Cât pentru insultele ce aduceși Împăratului nostru, șinești-le pentru Regele vostru. Noi ne iubim Kaizerul și știm să murim pentru el. Mai bine v-ați gândi la propunerile de pace pe care vi le-am făcut din Decembrie trecut »”.

Manifestului îi răspunde scurt și compătimitor tânărul ofițer român, încrezător și sigur în victoria ce va să vie: „*Sărmani mesageri, n-ați avut noroc !”*”.

Notează apoi, în continuare: „*Se pare că încep pregătirile de ofensivă în sectorul nostru. Se fac depozite de munițiuni, de sârmă ghimpată, se construiesc drumuri*”, toate făcându-l să încheie: „*în fine, bucurie, să dea Dumnezeu !”*”.

Doar „*prietenii Ruși*” îl îngrijorează: „*mă îndoiesc nișel cu republica lor. Se ceartă, soldații nu mai ascultă de ofițeri, sunt partide noi, în fine, a venit prea devreme* [republica – n. n.] *la un popor care nu era pregătit pentru asemenea lucru*”.

Marți, 18 aprilie 1917. De la ora 13 până la ora 16 a lucrat la „*un croquis ce ni se cerea de la Divizie*”. Era o schiță „*de toate forțele ce are în față divizia noastră: Reg.[imentul] 54 german, Reg.[imentul] 20 german, Reg. 14 Husari, Reg. 7 Husari și 2 Husari austriece*”. Atâta desfășurare de forțe nu-l sperie, din contra: „*Vai de capul lor ce o să păfească !”*”.

Acalmia de pe front este întreruptă de sporadice acțiuni inamice, de cele mai multe ori cu răsfrângeri asupra-le: „**Joi 20 aprilie.** *Astă noapte a fost o luptă aprigă pe dreapta, a început la ora 9 cu împușcături, granate, clămpănit de mitraliere și cu artilerie. Probabil Dniî Bochi au avut mâncărimi în spinare, dar au fost, cred, bine scârpinați* (s. n.)”.

Creșterea capacității de acțiune prin sosirea unor noi unități îi dă un plus de încredere în reușita ofensivei ce se prefigura: „**Sâmbătă 20 mai.** *Divizionul [al] treilea a venit azi pe poziție iar lângă noi a venit umul din [Regimentul] 4 Artilerie, ceea ce face ca pe frontul Diviziei a 6-a să avem 12 baterii de 75 mm, 2 de 105 mm., 1 de*

120 mm, 1 de 63 mm și 3 de 53 mm. Totalul gurilor de foc este doar de 80 ceea ce vine pentru batalion de infanterie șase tunuri, lucru suficient. Ar mai trebui câteva tunuri grele de 150 și 120 mm și nu ar mai fi nevoie de nimic. **Să poștească Bochii ! Mi-nchipui ce ar fi când toate bateriile astea deschid focul !** (s. n.)”.

Scurtele tatonări ale inamicului, încercări de a slăbi cât de cât forțele românești, se îndesesc: „**Vineri 26 mai.** Miercuri seara, D-nii Bochi au atacat și la noi, însă au mâncat o scărmăneală de le-o trece pofta. A tras bateria noastră cum știe ea să tragă la necaz până la 11 ½ noaptea. Eri seara au atacat în dreapta însă nici acolo nu le-a ieșit nimic, au lăsat o mulțime de morți, 14 prizonieri și două mitraliere”.

Apropierea ofensivei devine o certitudine, au primit ordine și obiective precise. Consemnează: „În curând o să înceapă ofensiva, din cele ce am auzit până acum s-a hotărât totul! Va fi un bombardament strașnic, vom da un atac demonstrativ între [cotele] 779 și 772 iar atacul decisiv se va da la cota 711 – 731 pentru cucerirea drumului ce duce la Câmpuri. În caz că ajungem într-o zi obiectivele indicate, ne dirijăm spre Vidra, peste munți și învăluim linia Odobești – Focșani. Odobeștii chiar e sub bătaia și focul artileriei ruso - române care a bombardat gara și localitatea Odobești”.

Febra pregătirilor pentru ofensivă se resimte pe întreaga linie a frontului. O surprinde în notațiile din **29 mai**: „Din ce în ce se vorbește de ofensivă, se fac lucrări și se îngrămădesc mijloace și mai ales artilerie: 10 baterii de calibrul 75 – 120 [mm] și 3 de 53 și 57 [mm] pentru o divizie e ceva”. În ce privește bateria pe care o comandă: „Am îngropat cablul telefonic în pământ, am făcut o galerie peste prăpastie, îngroșăm blindajele la tunuri. În sfârșit, cred că luna Iunie va fi cea din urmă în care vom avea programul cel vechi, căci în Iulie o să ne mișcăm cu siguranță”.

Nu se înșela, presupunerile aveau să se confirme la începutul lunii Iulie. Cu o bucurie lăuntrică care răzbate dincolo de cuvinte, consemnează și înaintările în grad ale superiorilor săi, unii și prieteni

apropiați: „*Pe Butunoiu l-a făcut colonel, pe Ionașcu și pe Martoc căpitani, pe Dimitriu și Craifleanu maiori*”.

Atmosfera și starea morală, indisciplina, debandada și nesupunerea, atitudinea defetistă care cuprinseseră armata rusă de pe frontul românesc creau dificultăți serioase în aplicarea planurilor ofensive ale Marelor State Majore rus și român. Situația o surprinde cu amărăciune: „*Luni 5 iunie. Ofensiva noastră s-a amânat iar, probabil din cauza Rușilor...*”. Speranța o regăsește și în concentrarea trupelor pe frontul Armatei I-a, de la Nămolosa – Siret: „*Divizia 7-a a plecat la Barbași sau pe Siret, unde mai sunt diviziile 5-a, 9-a, 13-a și 14-a, cu o numeroasă artilerie grea.*

Poate așteptarea noastră nu va mai ține mult și cred că nu e departe ziua când ne vom mișca. (s. n.)”.

Cunoașterea în mare a structurii întregului front românesc, cu desfășurarea forțelor Armatei I-a și Armatei a II-a de-a lungul său, a obiectivelor stabilite în acest moment crucial al istoriei noastre, îi permite intuirea, evaluarea și emiterea unor supoziții tactice și strategice apropiate mult de viziunea și concepția Marelor State Majore care au elaborat planurile bătăliilor de la Mărăști, Mărășești și Oituz pentru vara anului 1917.

O probează prin însemnarea din **7 iunie 1917**: „*După cum se prezintă dispoziția trupelor, cred că [ofensiva] va avea loc printr-un atac simultan la ambele aripi române, după un violent bombardament al centrului rus; iată de ce cred așa: între Siret și Galați se concentrează diviziile reorganizate din Armata I-a, de la Suraia și până în fața Odobeștilor rămâne o armată rusă, dacă nu mă înșel a 4-a, iar de acolo până la Oituz e Armata 2-a, a noastră; extrema dreaptă a Armatei 2-a e formată din divizia 8-a, cu renumele « de fier ». Poziția actuală chiar a acestei divizii este cam învăluitoare față de armatele inamice care se reazemă pe acest punct, pe masivul puternic Măgura Cașimului [cota] 1167, unde ai noștri dețin o bucățică.*

Dacă această divizie ocupă muntele, creasta Măgurii Cașimului ține sub focul său însuși Valea Cașimului, din linia de

retragere inamică; dacă împinge atacul său mai departe, cade rând pe rând pe liniile de retragere a forțelor [inamice – n. n.] din fața noastră până spre Soveja și atunci e momentul înaintării noastre.

*Până atunci vom atrage probabil atenția inamicului printr-un bombardament strașnic de artilerie. Dacă atacul dat în condițiile de mai sus reușește, Divizia 8-a va forma poate trupa care va invada din nou Transilvania, pe când a noastră [Divizia 6-a – n. n.] va lua ca obiectiv Vidra, executând ea însăși o încercare, în felul Diviziei 8-a, pentru a tăia trupele inamice din valea Zăbalei iar de acolo învăluind linia Odobești – Focșani. **Dar până acolo numai cei ce vor avea noroc mult vor ajunge** [conștientizarea dimensiunii jertfelor umane – s. n.] .*

Probabil în dosul armatei ruse va fi o rezervă compusă din divizii românești, ca a 10-a și a 15-a și poate o divizie de cavalerie și corpuri de cavalerie rusă; probabil că armata noastră [Armata a II-a – n. n.] va fi întărită cu contingentele de români transilvăneni, foști prizonieri în Rusia, din care au sosit la Iași primul contingent, cu ofițeri cu tot, iar acțiunea Armatei 2-a va fi sprijinită de diviziile ruse de la dreapta ei, chiar cu artilerie, în prepararea atacului.

Cam în modul acesta văd eu posibilitatea mișcării noastre.
[s. n.]”.

*Vestea sosirii și depunerii jurământului primului batalion de voluntari transilvăneni, foști prizonieri în Rusia, ajunsese și în Munții Vrancei. Faptul entuziasmasse conștiința românească de pretutindeni. Aflat în prima linie, față în față cu dușmanul, rezonând, tânărul ofițer focșănean notează: „**Vineri, 9 iunie.** Toată lumea sărbătorește sosirea primului batalion ardelean, o mie de oameni cu ofițerii lor. Au venit de bunăvoie să lupte sub tricolorul nostru și cu multă bucurie i-au primit ieșenii. Au jurat pe drapelul nostru zdrențuit că vor muri voluntari până la unul pentru realizarea visului lor milenar, al alipirii la patria mamă. Regele a primit defilarea lor și acum vor fi supuși*

unei perioade de organizare și de instrucție, după care vor pleca pe front. Alte legiuni vor urma căci numărul lor e de 13.000”¹³.

Zilele de relativă acalmie sunt îmbibate de permanenta atmosferă a războiului. Dacă jos, în tranșee, predomină încordata așteptare, sus, în înaltul cerului, se luptă: „În fiecare dimineață, de la 5 ½ și la 8 , avem spectacole aeriene gratuite, baraje de fum roșu, negru și alb, aeroplanе cochete românești și franceze care-și bat joc de mânia buldogilor nemțești; aeroboche [avioane germane – n. n.] cu coada ca de pește, cenușii și greoaie, care se topesc sub pânzele de nori, ca să apară iar urmărite de șrapnelele noastre, întâlniri între păsări [avioane – n. n.] rusești și austriece; în câteva secunde se despart fiecare în direcții opuse, pe când mitralierele țacănesc departe în văzduhul albastru; acesta e programul cu varietăți de număr și intensitate.

Noi, tunarii, le urmărim cu ochii făcând aprecieri și asupra tragerii Bochilor sau glume pe socoteala lor; infanteriștii privesc din tranșee cu inima strânsă, căci au căpătat un mare respect pentru arma artileriei; așa trece vremea. Din dreapta, din stânga și din față tunurile mugesc mereu, ocupate cu regularea pașapoartelor celor ce vor trece azi în paradis [în lumea de dincolo – n. n.]”.

Veștile sosite de pe frontul Armatei I-a îl bucură: „Am auzit cu plăcere veștile date de căp.[itan] Darie Rădulescu cu privire la Armata I, comandată de gen.[eralul] Cristescu și la gurile de foc, multe și mari, venite din Anglia și Franța, la numărul mare de regimente ce treceau pe front, păstrând o discreție absolută asupra locului de plecare, de destinație și al numărului regimentului.

Sunt semne bune astea toate ! (s. n.)”.

Inamicul mai trebuia „scărpinat” din când în când. Și o fac ei, artileriștii: „Vineri 23 iunie. Ieri dimineață am bombardat satele Câmpuri, unde se semnalase un tren inamic și Gura Văii, ceea ce a atras o vie acțiune de artilerie care a durat până la 3 dupăamiază. La prânz, Bochii au aruncat un potop de obuze de 105 mm și de mine

¹³ Ibidem, p. 78 – 83.

îmberfer spre cota 711, la reg.[imentul] 11 infanterie, noi le-am răspuns din belșug ca să nu rămână fără răspuns și la urmă totul s-a liniștit”.

Gata ! Armata română e pregătită de marea confruntare. Planurile ofensivei de la Mărăști fuseseră sintetizate și precis conturate prin Ordinul de operațiuni nr. 1638 din 20 iunie 1917, semnat și transmis marilor sale unități de comandantul Armatei a II-a, generalul Alexandru Averescu și șeful de Stat Major, generalul Gheorghe Mărdărescu¹⁴. La rândul său, generalul Nicolae Arghirescu, comandantul Diviziei a 6-a, elaborează și trimite trupelor din subordine Ordinul de operație nr. 8932 din 30 iunie 1917. Potrivit Ordinului, Divizia a 6-a avea sarcina de a ocupa, cu stânga sa culmea Fântâna Puturoasă – Poiana Încârcătoarea, „*pentru a permite Diviziei 3 de la stânga sa, să înainteze și să ocupe la început dealul Mărăști și apoi dealul Teiș*”. Cu dreapta sa, Divizia a 6-a va rămâne în defensivă pe sectorul cotei 711, inclusiv Poiana Nicora, „*căutând să străpungă frontul inamic pe culmea Fântâna Puturoasă între cota 600 și 630*”¹⁵. Orice clipă poate fi momentul declanșării: „**Duminecă 2 Iulie.** Am trăit o săptămână de pregătiri înfrigurate de ofensivă, de nerăbdare pentru ca totul să înceapă mai curând.

Bateria noastră face parte, împreună cu un divizion din reg.[imentul] 17 obuziere și cu o baterie din reg. 12 artilerie, din grupul demonstrativ cu reg. 10 [Regimentul 10 Putna Infanterie – n.n.] și [reg.] 7 vânători.

De la cota 731, spre stânga, la Răcoasa, este o îngrămădire uriașă de forțe și mai ales de artilerie; totul s-a terminat, trăsurile sunt echipate, hrana de rezervă s-a împărțit, oamenii s-au împărțășit și mărturisit (de preotul unității – n. n., s. n.). Așteptăm numai ordinul când să începem: la noapte, mâine în zori. În orice caz, săptămâna asta e hotărâtoare pentru ca să facem loc celor ce vor cuceri Focșanii (ocupat de inamic – n. n.)”.

¹⁴ Constantin Căzănișteanu și colab., *op. cit.*, p. 58 – 63.

¹⁵ *Ibidem*, p. 63 – 64.

Stăpânit de emoțiile a ceea ce urma să trăiască, a doua zi notează: „**Luni 3 Iulie.** *Sunt în așteptare, toată noaptea m-am frământat, tresărind și trezindu-mă la fiecare sgomot. Nu se poate să nu vină ordinul astăseară sau la noapte. Am trimis bagajele la trenul de luptă, jos. Nicolae (ordonanța sa – n.n.) e echipat și gata de luptă, are mult curaj și multă încredere, de altfel ca toți soldații noștri care au jucat, au chiuat și au cântat astă noapte până la 11”.*

Trece la informații militare: „*Bombardament puternic spre Cașin de dimineață, și sbârânit de aeroplan. La Siret și între Galați și Nămolosa se pregătește o mare acțiune. La aripa stângă, grupul generalului [Eremia] Grigorescu, fostul nostru comandant [la Oituz, toamna și iarna 1916 – n.n.] cu diviziile 7-a, 12-a, 16-a și, pe cât se aude, cu o divizie sârbă; la centru sunt rușii care au trupe proaspete, gata să lupte, iar de la Nămolosa spre Focșani este Armata 1-a cu generalul [Constantin] Cristescu.*

Cei dintâi vom ataca noi, Armata a 2-a pentru a atrage aici [Mărăști și Munții Vrancei – n.n.] toată atenția inamicului și cât mai multe forțe și apoi va ataca Armata 1-a cu rușii.

Bateria mea are cinstea de a deschide cea dintâi focul împreună cu bateria 4-a din reg. 17 obuziere și cu 1-a reg.11 artilerie. Bombardamentul ține două zile și două nopți.

Afară e un concert grozav de tunuri și aeroplan. Misunea noastră este de a cădea în Valea Putnei și la N.(ord) de Odobești. În orice caz, de acum vor fi lupte o lună sau două în șir căci s-a terminat perioada de acalmie”.

O frântură de gând i se îndreaptă spre Focșani și la cei rămași în orașul ocupat. Psihic e pregătit pentru orice situație: „*E foarte posibil să se ia Focșanii din primele zile, unii au și făcut pariuri, eu aș fi mulțumit să fie al nostru la sfârșitul lunii. O să-l trimit de îndată pe Gheorghe cu scrisorile sau, de va fi să cad în luptă, tot el le va duce pe toate acasă”.*

Tăria morală – arma de căpătâi a soldatului român în Războiul Întregirii – atinsese sublimul. Iată confirmarea: „*Ce natural mi se pare acest moment important! Poate că mulți dintre cei pe care i-ai*

cunoscut vor pieri, nu știi ce și se poate întâmpla, ce uragan de foc se va deslănțui în jurul tău și, cu toate astea, aștepsi cu nerăbdare chiar să vezi ce va fi, ce o să se întâmple!”

la cunoștință îndeaproape de misiunea ce revenea divizionului și bateriei sale de artilerie: „*Am citit ordinul de luptă pentru artilerie la Trestioreanu, se așteaptă numai un cuvânt: «începeți». Sectorul dintre [cotele] 670 și 731 e bătut îngrozitor de artileria noastră. Câte opt baterii, și șase în cel mai puțin caz, fac concentrări de foc asupra unui punct. Noi avem concentrări de foc pe [cota] 772, pe Poiana Cîrșului și pe Drăgan. În afară de asta avem și alte obiective demonstrative, atât ziua, cât și noaptea. O să fie o frumusețe! Cei din Divizionul I au latitudinea de a trage până când vor face breșă în rețelele de sârmă inamice. Obuzierele regimentului 16 au rol important, distrugeri de mitraliere și de observatoare, de adăposturi și cazemate”.*

Gânduri, neliniști, frământări, sugerate doar în câteva rânduri, îl apasă: „*Dacă se iau Focșanii, apoi poate să țină războiul cinci ani! Ce egoist! Numai Focșani? Toată țara noastră și să-i vedem încă odată pe ai noștri.*

Sunt foarte neliniștit, parcă ași fi bolnav. O fi din cauza neodihnei sau e vreo presimțire rea? Se poate și asta! Nu-mi găsesc locul nicăieri, m-apasă un fel de greutate pe cap, am fiori. De ce nu vine ordinul, să isprăvim odată cu tot! E cald și bate vântul... Sunt obosit de tot, nu pot însă să mă liniștesc”.

Citește în fugă Ordinul de operații al comandantului Diviziei a 6-a, generalul Nicolae Arghirescu, reține un fragment cu rezonanțe adânci în conștiința-i de oștean și român și așterne o pagină antologică de memorialistică a războiului: „*Marți, 4 Iulie 1917. Am văzut ordinul de operații cu nr. 8932. N-am putut însă până acum decât să-mi arunc ochii asupra lui, citind numai atât: « Inamicul ocupă linia indicată în croqui-ul alăturat. În scop de a înlesni trupelor ruso-române străpungerea frontului inamic în direcțiunea Nămolosa, trupele noastre (ale Armatei a II-a – n.n.) vor ataca atrăgând și imobilizând un cât mai mare număr de forțe inamice. Armata II-a va ataca*

înaintând cu hotărâre, pentru a trece în Valea Putnei », **cam pușin am văzut, însă frumos !** (s. n.)

După o lungă așteptare de luni, trecute în hărțuieli cu dușmanul, după reversurile soartei, **suntem iar în picioare, puternici, mult mai pregătiți decât înainte, gata să-l** [dușmanul – n. n.] **aruncăm afară și să-i dăm lecția cuvenită.**

.....

Câți ofițeri și soldați, pe care i-am văzut și i-am cunoscut așa de bine în cursul celor patru luni decând stau cu ei, nu vor mai fi peste câteva zile! Și sunt sigur că și dâșii privesc și așteaptă cu seninătatea fatalistului ceasul când, mânați de glasul vijelios al trompetelor care sună atacul, se vor azvârli cu capul în piept și cu baioneta înainte în iadul de unde svâcnesc trombele de pământ al obuzelor și clămpănitul mitralierelor cu strigăte de ura!

Câte mame bătrâne vor plânge și vor aștepta cu mâna strașină la ochi în pragul porții întrebând pe cei întorși!

Câte fete-și vor înăbuși suspinele și vor plânge singure, în tăcere, un vis risipit!

« Trebuie » este răspunsul luptătorului la « pentru ce » al durerilor lui. Trebuie, și pentru noi trebuie să ne batem, să suferim, să învingem sau să murim. (s. n.)”.

Profită de răgaz și continuă cu date și situații specifice pregătirii liniei frontului din zona Vrancei. Acțiunea, ca atare, se regăsește reflectată, în strictă determinare cu scopul și dimensiunea tematică în zeci de volume și studii ale istoriografiei Războiului de Întregire a Neamului.

Însemnările locotenentului Romulus Copcescu, făcute în zilele desfășurării evenimentelor aduc precizări, oferă informații inedite, amănunte, situații dintr-o secțiune a frontului delimitată de sectorul de acțiune al Diviziei a 6-a și al celorlalte unități militare din zonă.

Acestea cuprind implicit valențele documentare și științifice atât pentru istoriografia vrânceană cât și pentru aceea națională. Îmbibate și revigorate cu substanța umană scursă din pana participantului nemijlocit la evenimentele care-i marcau ființa clipă

de clipă, ceas de ceas, zi de zi, acestea rezonează amplu și emoțional în conștiința oricărui cititor de peste veac.

„*Trenurile de luptă – își continuă el însemnarea zilei – sunt inhămate și împachetate, trenurile regimentare au venit mai aproape, postul de comandă al generalului [Al.Averescu – n. n.] este pe pâ râul Secu, spre cota 451, unde are un adăpost blindat foarte tare ... În spatele nostru, pe valea pâ râului Ursoaia stau în rezervă regimentul 8 Vânători și un batalion din regimentul 7 Vânători, în plus campania de mitraliere a diviziei [a 6-a – n. n.].*

Tot frontul nostru, al Brigăzii 11 Infanterie este garnisit cu mitralierele regimentului 10 Infanterie și cu un batalion din 7 Vânători. La Bradul lui Soare sunt două companii din reg. 10 A.[rtilerie], 1-a și 2-a și două din 7 Vânători (7-a și 8-a) plus o companie de rezervă.

La Coada Vacii Baba (772), unde e drumul mare spre Câmpuri, sunt alte două companii din 10 [Reg. 10 Infanterie Putna – n. n.] alte două companii din 7 Vânători, o companie de mitraliere și o secție de mortiere de tranșee.

Acestui sector îi sunt afectate bateria 5-a / 11 [Reg. 11 Artilerie – n. n.], bateriile 3-a și 4-a / 17 ob. [Reg. 17 Obuziere – n. n.], bateria 6-a / 12 art.[ilerie], sub comanda maiorului Crassu, iar sectorul sub comanda colonelului Macri.

Sectorul I de atac, bateriile 1-a, 4-a și 6-a din 11 art.[ilerie], un batalion din reg.24 inf.[anterie], comandant de artilerie, lt.[locotenent] col.[onel] Butunoiu.

Sectorul II de atac. Subsectorul I, Regimentul 12 Cantemir și două batalioane din 24 inf.[anterie], bateriile 5 / 12 art.[ilerie], 2-a și 3-a din 11 art.[ilerie]. Comandantul artileriei subsectorului, maior Dimitriu.

Subsectorul II de atac: Reg. 11 Siret, bateriile 7-a, 8-a și 9-a din 11 art.[ilerie]. Comand.[antul] Sectorului, lt. col. Botez, comand.[antul] artileriei, maior Craifeleanu. Comandantul sectorului de atac colonel Stoenescu, com.[andantul] Brig.[ăzii] 12 inf.[anterie], comandantul artileriei, lt.col.Constantinescu, comandantul artileriei

grele scurte lt. col. Săndulescu, comandantul reg. 16 obuziere, cu bateriile 1-a și 2-a din 16 obuz.[iere] și 3-a și 4-a din 7 ob.[uziere]. Comandantul artileriei grele lungi, maior Rizescu, cu 3 baterii din reg. 3 art.[ilerie] grea.

Divizia 3-a atacă și dânsa întreagă la stânga noastră. Obiectivul prim al nostru: dealul Fântâna puturoasă; pentru Divizia 3-a satul Mărăști și dealul Teiului. Obiectiv de a doua ordine: pentru noi dealul Babei, pentru divizia 3-a înălțimile de W[est] de Mărăști și satul Câmpurile”¹⁶.

Ca o prefigurare a zilelor de foc, de avânt, de vitejie și jertfă ale bătăliei de la Mărăști, redăm, selectiv, însemnările din trei zile premergătoare declanșării ofensivei.

„Miercuri, 5 Iulie. Bochii s-au apucat și au bombardat Pralea de la 10,30 la 12, trăgând când spre regiment, când spre brigadă, când spre divizie. Ca răspuns, cinci baterii au bombardat tranșeele lor iar bateria noastră a bombardat Câmpurile de Sus, unde e ștabul (comandamentul – n. n.) diviziei 218-a germană”.

Joi, 6 Iulie. Au bombardat Pralea de i-au smintit și au făcut de au evacuat-o ai noștri. Bochii au atacat între (cotele) 670 – 671. Cerul era roșu și violet de rachetele bochilor, pârlăiau armele și grenadele și mugea tunul. A tras bateria 1-a și 2-a de la noi, 1-a și 2-a de la 16 obuziere și din divizia 13.

Sâmbătă, 8 iulie. De azi dimineață, la 5, Bochii au început să bombardeze cu mortiere, obuziere de 105 [m. m.] și tunuri tranșeele dintre [cotele] 703 – 772, au ținut-o cu o intensitate până aproape de 6, au dat drumul la infanterie, au tăiat rețelele de sârmă, au luat prizonieri tot postul, vreo 25 – 30 de oameni, cu un ofițer și au plecat nesupărați, căci domnii cei mari dormeau, nu se deranjau iar noi, deși eram gata să tragem, n-am putut fără ordin de sus, cu amenințarea de a fi traduși în fața consiliului de război.

¹⁶ Const. Kirițescu, *op. cit.*, p. 594 – 595; Victor Atanasiu, Anastasie Iordache, Mircea Iosa, Ioan M. Oprea, Paul Oprescu, *op. cit.*, p. 279 – 281.

Ofensiva nu se reia, nu se face nimic, se demoralizează armata, pier cei de acasă, capătă dușmanii și mișeii curaj și iată rezultatul frumos... ”.

Firească și justificată revolta oșteanului care aștepta de atâta timp și cu ardoare clipa cea mare a declanșării ofensivei. De acolo, din munți, el n-avea cum să știe că „domnii cei mari”, comandanții Armatei Române, nu dormeau, că ceea ce-și doreau toți, din linia întâi, era păstrat într-un mare secret, chiar sub amenințarea supunerii în fața judecății Consiliului de război.

Avea să înțeleagă a doua zi:

„Duminică 9 iulie. S-a început ofensiva !”¹⁷

Ura, și cu Dumnezeu înainte (s. n.)”

Așa își începe pagina dedicată zilei. Ulterior, în 1918, când își recitea însemnările, nota deasupra: **„Mărăști, zi de glorie !** (s. n.)”.

„În fine, ziua mult așteptată începe. Zi mare, căci este în joc reputațiunea Armatei sau, cel puțin, a valorii soldatului român – nota generalul Alexandru Averescu. Am însă ferma încredere în succesul trupelor noastre pe frontul Armatei mele. Sunt convins că acțiunea care începe azi va fi pentru soldatul nostru un titlu de glorie și pentru țară de mândrie”¹⁸.

Din respect pentru cel ce a așternut pe hârtie, acolo, pe front, cuvinte-mărturie, cuvinte-document, din respect pentru cititorul de azi care mai regăsește în ființa-i rezonanță la trecut câteva corzi ale sufletului și conștiinței sale de român ce vibrează la parcurgerea lor, redăm însemnările din această zi și din următoarele fără intervenții prea multe, doar cu speranța că cercetătorii și istoricii Războiului Întregirii le vor putea înșirui printre mărturiile acestui unic și definitoriu moment al existenței țării și neamului.

¹⁷ Pentru Bătălia de la Mărăști, vezi: Const. Kirițescu, *op. cit.*, p. 449 – 489; Vartan Arachelian, *op. cit.*, p. 116 – 119; 122 – 130, 233 – 234, 237 – 238; Petre Otu, *op. cit.*, p. 180 – 182; Constantin Ucrain, Gheorghe Dascălu, *op. cit.*, p. 13 – 18; *România în Primul Război Mondial*, p. 281 – 285; Generalul Constantin Găvănescu, *op. cit.*, p. 81 – 85.

¹⁸ Mareșal Alexandru Averescu, *op. cit.*, p. 169 – 171.

„Astă noapte – își continuă însemnările – am respins două atacuri inamice, unul la orele 1, altul la orele 3, am luptat până la 5 dimineața. Barajul artileriei noastre a fost îngrozitor. Bochii au fost respinși sângeros.

La ora 10,30 a început bombardamentul. Deși ploua puțin tunurile mugesc mereu, de la divizia 8-a unde a început, de la bateria de obuziere de lângă noi, de la 1-a și de la mortierele de tranșee.

Tot așa, ploaie subțire și puțină ceață. Ne comandă generalul Văitoiamu. **Fac primul pas pentru a ajunge acasă. Dumnezeu să mă ajute să pot lupta ... și să ne ajute tuturor să învingem și să respingem pe Bochi** (s. n.). Atacul va fi precedat de un atac cu gaze axișfianțe. **Sunt pregătit pentru orice** (s. n.). Peste 7 minute deschidem focul.

Ora 12,25. Am terminat programul orei 1 (13). Până la ora 13 avem repaos, bateria noastră. Mi este frică însă ca nu cumva, din cauza ploaii care a început nișeluș mai tare, să se amâne sau să se întârzie cu câțva timp... ..

La divizia 8-a e un bombardament strașnic. În stânga noastră a deschis focul o altă baterie, probabil sunt obuziere. Bochii nu prea răspund acum. Mi este foame, am tăiat o cutie de conserve.

De-ar sta ploaia ar fi minunat; breșele în rețelele de sârmă nu se pot face decât cu observație minuțioasă iar pe timp de ploaie nu se vede la 500 m de ceață, dar la distanțe mari! Cred că e logic să se prelungească preparațiunea de artilerie din cauza timpului.

Se făcuse frumos. Am urmat cu bombardamentul. Unele după altele, noi baterii încep să tragă; bombardamentul se întinde, Bochii răspund slab. Mâncăm în grabă în bordeiul de telefon.

Pe la 1 ½ [13 ½]. Bochii încearcă un atac la dealul Drăgan deslănțuim tirul de baraj. Într-un sfert de oră sunt respinși. Se suspendă bombardamentul pentru motive necunoscute, vine o furtună strașnică. După ce a încetat reîncepem; bateriile Diviziei 8-a trag grozav. Urlă văzduhul și se cutremură; ca un fel de tobă mare în care cineva nevăzut trântește mereu lovituri, așa vibrează aerul după fiecare lovitură, e ceva infernal.

*Acum e ora 7 [19]. Bombardamentul trebuie să înceteze o jumătate de oră, după care va continua cu mai mare violență. Spre Cașin îngrozitor bombardamentul. Am deschis din nou focul, trăgând rafale, e ceva grozav, îmi sună capul și-mi vâjâie urechile. Bochii răspund spre noi prea scurt, cele mai multe nu se sparg. **Soldatii sunt veseli, binedispuși, gulumesc și umblă ca sfârlezele** (s. n.).*

*De ne-ar da drumul să tragem cât putem, am isprăvi într-o oră toată muniția. Să vedem ce va fi la noapte; cred că bochii o să atace iar aici chiar de-ar fi numai să ne atragă aici și să ne neliniștească. **Vor fi primiți bine, să vie dacă vor!** (s. n.)."*

Toată noaptea de 9 spre 10 iulie și toată prima parte a zilei de 10 iulie s-a continuat bombardamentul de artilerie „cu multă violență”; „N-am dormit de loc și sunt foarte obosit” – notează la jumătatea zilei de 10 iulie. „Am avut program toată ziua și repaos deloc... Nici Divizia 8-a nu se lasă mai jos de noi. La ora aceasta bateriile 106 și 108 de mortiere trebuiesc să tragă 20 tone de explozibil (1200 lovituri) în tranșeea Turnului din Poiana Încărcătoarea. Concertul e infernal. Bochii răspund slab la noi, mai tare în dreapta și în stânga, însă departe de a trage cât noi; superioritatea focului ne este câștigată pe deplin. ...

A venit ordin ca până diseară la 8 distrugerea organizațiilor inamice să fie complet terminată și de aceea tragem cu nemiluita....

Infanteriștii nu mai pot de bucurie « că au putere ». Să-i vedem la atac, la noapte sau mâine dimineață! Deocamdată, numai noi (artileria – n. n.) lucrăm de zor și îi zvântăm pe Nemțoi care au avut neobrăzarea să-și pună tălpile pe pământul țării noastre ! (s. n.)

.....

Iată că am început și cu ajutorul lui Dumnezeu vom duce toate la bun sfârșit. Nici Turcii, nici altcineva nu ne poate împiedica să luptăm cu îndârjire ca să gonim sălbaticii de la casele noastre, chiar de-ar fi să murim în luptă și să nu ne putem bucura de fructul victoriei noastre. (s. n.)

În unele puncte au început să vină Bochii să se predea, spun că n-au cai pentru toate tunurile și că piesele mari au fost dinamitate

ca să nu cadă în mâinile noastre. Se trage iar cu intensitate. Nu știu ce va fi la noapte căci sunt foarte obosit.

Ora 5,15 [17,15]. Suntem la pauza de o jumătate de oră după care toată artileria trebuie să deschidă focul cu mai mare violență. Bateria 9-a are un tun distrus, numai șeful de tun a scăpat teafăr. Ceilalți ... (morți – n.n.).

Am făcut o tragere de rafale de parcă se prăbușește cerul. Infanteria ne-a trimis mulțumiri și prin telefon, căci a fost admirabil”.

În această a doua zi, la 10 iulie 1917 Regele Ferdinand se adresa Armatei: „Scumpii mei ostași,

Mult așteptata zi a sosit ... iarăși puteți arăta dușmanului vitejia românească a străbunilor noștri. S-a dat ordinul de ofensivă pe întreg frontul...

Ochii tuturor sunt ațintiți asupra voastră, în vitejia voastră toată suflarea românească și-a pus nădejdea și credința nestrămutată în victorie... porniți la luptă cu brațul oțelit, cu inima sus, cu sufletul plin de darul de biruință, purtați drapelele înainte.

Alungați pe dușmanul din pământul strămoșesc, fiți plini de vitejie, pilde de toate virtuțile ostășești.

Vom avea multe greutăți de învins, dar cu iubirea de neam și de țară în inimă și cu voința de fier vom fi biruitori. Nu e decât o singură lozincă. Ori biruință, ori moartea de eroi. Înainte dar, scumpii mei, ostași, înainte cu Dumnezeu pentru țară și pentru rege !”¹⁹.

Urmează cele mai dramatice, eroice și victorioase zile ale bătăliilor de la Mărăști și din Munții Vrancei. Însemnările locotenentului Romulus Copcescu sunt, credem, unice în descrierea și reflectarea imensei contribuții a artileriei la desfășurarea războiului, la obținerea victoriilor de pe frontul Mărăștilor, la rezistența eroică și victorioasă de pe fronturile de la Mărășești și Oituz.

Le redăm întocmai cu întreaga lor încărcătură de istorie și expresivitate.

¹⁹ Constantin Căzănișteanu și colab., *op. cit.*, p. 75 – 83; 86 – 87.

„Marți, 11 Iulie. Zi neuitată ! Paștele ostașilor ! (s. n.)
[sensul expresiei, credem: dăruire, vitejie, jertfă, credință în eternitatea neamului].

Întreaga desfășurare a luptelor din această zi de 11 iulie se regăsește sintetic în documentele militare informative ale Armatei a II-a²⁰, care confirmă însemnările tânărului ofițer focșănean, le întăresc valoarea documentară și de mărturie umană veridică și emoționantă²¹.

De la 4 – 6 am tras 850 lovituri. E ceva îngrozitor, nu mai aud. Tragem mereu. Infanteria a plecat la asalt. Se aude că trupele ruse din corpul 8 au rupt frontul la Focșani și Irești și înaintează. Ura !

Trupele noastre au cucerit tranșeele inamice de la Mărăști și spre noi și înaintează mereu (s. n.); ale noastre sunt în luptă la [cotele] 711 – 630. N-am auzit până azi așa bombardament. Azi va fi grozav, toată ziua! De s-ar lua azi Focșanii !

Iar a început bombardamentul. Brigada 12-a a trecut de Valea Limpegioasă și întâmpină rezistență la tranșeele inamice de la [cotele] 731 – 711, atacul urmează. Efectul bombardamentului nostru a fost îngrozitor.

Creste întregi care erau împădurite sunt azi demolate. Divizia 8-a a dat atac cu gaze asfixiante . Tranșeele Bochilor erau răsturnate și răscolite, rețelele de sârmă sfărâmate, toată organizarea distrusă.

... ..

Iar a început divizia 8-a, e încontinuu bubuitul. Iar noi tragem rar, ca să fim încordați pe Bochi, câteodată iar ne repezim în ei cu rafale, iar mai stăm. Dar azi dimineață, de la 3,45 până la 6,30 n-au tăcut tunurile o clipă. Urlau văile și răsunau ecourile munților.

Cum se ilustrează Valea Șușiței ! Ziua de azi a trecut în istorie și noi luăm parte la drama ce se desfășoară mai cruntă ca totdeauna în țara noastră. (s. n.).

²⁰ Ibidem, p. 83.

²¹ Ibidem, p. 89 – 114.

Ce-o fi fost la Focșani – Nămolosa ? Oare ce fac cei de acasă acum ?

Mi-e somn. Din noaptea de 8 iulie n-am mai dormit, cad de oboseală.....

Brigada 12-a a cucerit cota 711, Poiana Încărcătoarea, 5 rânduri de tranșee, 95 de prizonieri, luptă crâncenă la [cota] 660. Compania locot[enentului] Raionu din [Regimentul] 10 Putna atacă Drumul Drăgan. Bochii dau contraatac la 660 și 711 se face tir de baraj; la 10 se anunță ocuparea cotei 660.

Cota 711, cu Încărcătoarea, au trecut de mai multe ori din mână în mână și, în urmă, avem informații că a rămas a noastră. Se atacă postul nemțesc de pe Drăgan.

*Ora 1,25 (13,25). Divizia 3-a a ocupat satul Mărăști și un uvră puternic între ei și Brigada 12-a (s. n.). Lupta e în toi. Acum trebuie ca ai noștri să pregătească să se întărească pe pozițiile cucerite și să înainteze iar. La fluerul meu, **tunurile trag unul după altul la interval de o secundă** (s. n.). Flacăra galbenă – roșie trăsnește de doi – trei metri, aureolând brazii, sar scânteii când iese tubul, valea și pădurea vâjje; din adăpost zburcă un fum alburui, cu mirosul prafului de pușcă, și cald. Urechile îmi sună mereu ! S-aud explozii la Bochi. Bateriile din stânga au deschis iar focul.*

Ora 5,15 (17,15). Noul atac la Poiana Încărcătoarea ²², bombardament de o violență extraordinară, acum trebuie să pornească la atac infanteria. Trag 13 baterii în Poiană, rafale grozave. Ci-o fi acolo, în tranșee ! A fost ocupată azi dimineață, pierdută și acum se va lua iar și nu o vom mai pierde.

Căpitanul Ionescu Gh., de la [Reg.] 24 Inf.[anterie], comandantul batalionului care a dat asaltul acolo, a căzut rănit. Sunt pierderi cam 1 / 6 din efectiv și Bochii au pierderi mari și trebuie să stea morți grămezi, ca muștele.

²² Despre luptele pentru cucerirea Încărcătoarei: Const. Kirîțescu, *op. cit.*, p. 470; Constantin Căzănișteanu și colab., *op. cit.*, p. 107 – 109.

Ultimile minute care preced asaltul, focul de artilerie e îngrozitor, mai avem puțin și pleacă, (la atac – n. n.) iar infanteriștii. Săracii de ei. Câți n-or fi murit din cei cu care am trăit așa bine când eram pe la observator ! Pro Patria ! (s. n.).

Batalionul de asalt a fost primit cu o mare de focuri de arme și mitraliere din blindaje, companiile s-au retras. Acum mi s-a comunicat la telefon că în urmă, atacând iar, au ocupat lucrarea Turnului și drumului săpat. Deocamdată luptele s-au oprit pe pozițiile cucerite, pe care le consolidează atât la noi cât și la divizia 3-a.....

Ora 12,40 (24,40). Bochii au dat pe la 10 (22) un contraatac la 670 – 711, dar au fost respinși de tirul de baraj al artileriei.

S-a anunțat telegrafic: « Am ocupat Măgura, Mărăști, Găurile, Vizantea (s. n.) pe frontul diviziei 3-a, 1000 prizonieri, artilerie inamică la divizia 3-a capturată. Frontul inamic străpuns de la Irești, la Mărășești (s. n.) Multe trofee și pradă de războiu ». Mai târziu s-a anunțat: « S-a ocupat Jariștea, Bolotești, Odobești, unde trupele ruse au trecut prin baionetă trupele bulgare »”.

Nu-și poate reține satisfacția și scrie: „Ne-a ajutat Dumnezeu și nouă și să ne mai ajute să ne salvăm patria și să arătăm lumii ce suntem și ce putem” (s. n.).

Reia desfășurarea luptelor: „Bochii contraatacă iar puternic la [cota] 670. Se cere de infanterie tir de baraj căci e în situație critică. Se trimite un batalion în ajutor. Divizionul 3 a tras așa de mult că tunurile au ieșit aproape din serviciu. Bateria 9-a mai are 2 tunuri, a 8-a 3 tunuri, a 7-a pe toate. Tragem la cota 764 unde inamicul încearcă să repare rețelele de sârmă pe care i le-am distrus.

La Oituz e un bombardament înfiorător. Mintea omenească nu-și poate închipui zgomotul canonadei. Proecotoarele cercetează tot cerul, e grandios și grozav în același timp. Măine mergem înainte.

Miercuri, 12 iulie. Încărcătoarea iar nu e a noastră. Sunt niște blindaje extraordinare acolo și asalturile sunt primite cu furtuni de gloanțe. Eri, [Regimentul] 24 Infanterie a pierdut în primul atac acolo 170 morți și răniți, în al doilea aproape 200. Sublocotenentul Cârlan, locotenentul Basta și alți ofițeri sunt răniți. Colonelul

Lăzărescu s-a dus la divizia 3-a ca să anunțe și să ceară ca artileria grea să coopereze la distrugerea ei [fortăreței Încărcătoarea – Turnu – n. n.] pentru un nou atac: Încolo merge bine.

Astă noapte liniște. Bochii au dat foc la două depozite care le aveau la Câmpuri, probabil de muniții, au sărit în aer. Trupele noastre au ocupat Brăila astă noapte.

În fața noastră Bochii se retrag. Tragem cu gaze asfixiante. Poiana Încărcătoarea, cota 711, cu tot sistemul acela grozav de fortificații, au căzut Ura !” (s. n.).

Una dintre cele mai dramatice și eroice acțiuni militare de pe frontul Armatei a II-a, a ofensivei de la Mărăști, cum a intrat în istorie, se încheia.

Drept consecință, Divizia 6-a, Regimentul 11 Artileri și, implicit, bateria de artilerie pe care o comanda tânărul ofițer, se pregăteau de schimbarea pozițiilor, pe alte alinamente, stabilite în planurile de operații încă de la începutul lunii iulie.

„Detașamente puternice de recunoaștere pleacă acum ca să vadă dacă tranșeele din dreapta mai sunt ocupate. Ne luptăm de la 8 iulie. Cred că a căzut și Focșanii în mâinile Rușilor. Trecem în Valea Putnei (s. n.).

La [cota] 670 s-au luat două tunuri, bombardiere, rachete, foi de cor”.

Cu un sentiment de mândrie, ușor de subînțeles, ține să noteze și pagubele suferite de inamic în aceste zile: „S-a comunicat: « Pe frontul diviziilor 3-a, 6-a și 8-a s-au luat 6 ofițeri, 1500 prizonieri, 26 tunuri, 30 mitraliere, 4 tunuri antiaeriene; la a 9-a Încărcătoarea, 2 mortiere, unul distrus de artileria noastră, altul în bună stare și încărcat. Pe restul frontului, până la Mare, 700 de tunuri de diferite calibre și de tranșee, 1000 mitraliere, 2 baterii înhămate gata, 100 cai răzleși, mulți prizonieri și trofee ».

Focșanii a fost ocupat de trupele noastre. Ura ! Ura ! Nici n-au mâncat până acum așa bătaie ca la noi. I-am rupt. (s. n.)”.

Continuă însemnarea cu drumul parcurs spre noile poziții: „Am ajuns la Soveja de unde trag spre intrarea satului cu artileria.

Infanteria noastră înaintează". Succint, ne oferă și o imagine a tranșelor inamice cucerite: „Anghel mi-a spus ce a văzut prin tranșeele lor. Breșe enorme în rețelele de sârmă, tranșee răsturnate și pline de efecte părăsite, pături, cămăși și cizme, bocanci, arme, grenade, muniții, conserve, sticle, toate ca aduse, de un potop. Au părăsit și linia 2-a!

Divizia 8-a înaintează și ea. O să-l trimit pe Gheorghe la Focșani. Doamne ajută-mi să-i găsesc sănătoși pe ai mei!

Ce bucurie ! Sunt nebun ! (s. n.)”²³.

„13 Iulie. Schimbare de poziție. Plec la 5 cu bateria. Căii neantrenați, drumul foarte greu. Până seara, la 9, n-am făcut decât vreo 5 – 6 kilometri.

Nimic adevărat de Focșani. La Siret, deși a fost preparație de artilerie destul de viguroasă și cu excelent efect, nu s-a atacat din cauza rușilor care fug în Galiția.

Sărmani iubiți ai mei!

Noaptea stăm la observator. Soveja arde.

Bombardament violent spre ziuă la Cașin²⁴.

14 iulie. La 5 începem calvarul. Apia la 1(13) reușim să urcăm bateria pe drum. După masă plecăm iar peste tranșeele noastre și ale dușmanului. Drum penibil. La 8 (20) ajungem la Poiana Tarcea , unde găsim o baterie inamică părăsită, linie ferată, depozite de muniții și grădină de zarzavat splendidă.

15 Iulie. Plecăm la 4 dimineața spre Câmpuri. Trecem prin poeni splendide, cu fel de fel de lucrări. Măgarii, aveau palate, cu parchet, cu lumină electrică, cu mobilier furat de la sate; stăteau în sfârșit, admirabil și puteau să ducă războiul zece ani.

La 8 suntem la Câmpuri. Oh ! Toate femeile și fetele batjocorite, până și fetițele. Mișei ! Biserica transformată în grajd, icoanele sfărâmate ! Păgânii ! Barbarii ! Au furat tot din case, au

²³ Despre 12 iulie: Constantin Căzănișteanu și colab., *op. cit.*, p. 114 – 123.

²⁴ Despre 13 iulie: *Ibidem*, p. 127 – 135.

luat femeile și fetele cele mai frumoase cu ei. De ce nu ne întâlnim mai aproape ! (s. n.)

Vorbesc cu câțiva locuitori. O gamelă cu mălai la două zile ... Au fost unguri ... Mizerabilii! Dar și deruta nu le-a fost mică. Toate drumurile sunt presărate cu tunuri, trăsură, cadavre, haine, căști, arme, toate mărturisesc fuga disperată. Depozite de muniții de artilerie. Imense ! Numai magazinele în toate părțile, cu tot felul, de la 75 mm la 150 scurt și lung, niște proiectile enorme de te cutremuri numai văzându-le. (s. n.)

Bivuacăm între Câmpuri și Soveja. Prizonierii trec cu cârdușii: Germani, Austrieci și Unguri. Germanii sunt înnebuniți de bombardament. Ne întreabă dacă n-am avut artilerie franceză și engleză. Ofițerii prizonieri sunt și ei demoralizați. ... La 1 noaptea plecăm să ocupăm poziție la V.(est) de Soveja.

16 Iulie. *La 5 dimineața ocupăm poziție în Poiana Punga, la dreapta Mănăstirii Soveja, în fața munților Țina Neagră, Sboina Neagră, Brăduțu Negru.*

Divizia I înaintează victorioasă în Valea Putnei. Suntem la 5 km de frontieră. I-am gonit vreo 25 km. Dar Rușii au fugit în Galiția fără să lupte, vreo 1000 km până la Tarnopol. Ce mișelie! Suntem descurajați de tot! Mor de oboseală. De la 8 Iulie n-am dormit, de patru zile umblu neconținut ziua și noaptea. Se dau lupte strașnice în dreapta, spre Măgura Cașinului.

Aceleași mișelii le-au făcut și la Soveja. Ungurii ba mai rău. Să vină acum cei care zic că e o onoare să te porți bine cu prizonierii! Poftim? Jupuiți de piele! Arși de foc, opăriți! Și când mă gândesc că ai mei sunt expuși la fel, Doamne, înnebunesc!

Sunt propus la decorație « pentru bravura și priceperea ce am arătat în grelele lupte de la 8, 9, 10, 11 și 12 Iulie » (s. n.).

S-au luat până acum aproximativ 37 ofițeri și 3450 soldați, 75 tunuri, din care 13 grele, 39 mitraliere, 32 aruncătoare de mine și o mulțime de alte arme și muniții.

17 iulie. Plec la observator la cota 1029 Arsura lui Nicola, de lângă Valea Lepșei cu șoseaua, Valea Coașei, Valea Vulturului.

Locurile sunt numai stânci enorme și crestele sunt « à pic ». Mi plouă torențial. Bochii au primit întăriri și artilerie. Bombardamentul se înțește. Se aud lupte în stânga noastră. Stau cu Apostoleanu [fiul juristului și omului politic focșănean, Gheorghe Apostoleanu – n. n.]. Creasta pe care suntem s-a cucerit de două zile și e plină de urmele luptei. Cartușe arse, chipie ungurești, coifuri germane, arme, granade, răniși, măști, morminte proaspete, miros nesuferit de putreziciune.

Noaptea Bochii atacă. Reg.[imentul] 7 vânători are un mic eșec. Anghel mă întreabă cum stau. Beau ceai și mănânc pâine neagră tare ca fierul, sunt mort de oboseală.

Mă gândesc la cei de-acasă care n-au avut norocul să scape de dușmani, numai din cauza rușilor. Vai, ce-i în inima mea (s. n.).

18 Iulie, ora 11,30. Sunt chemat să iau comanda bateriei, căpitanul comandă divizionul, Butunoiu regimentul. Pe Constantinescu l-a scos Arghirescu. Trebuie să execut trageri de baraj și să fac regulările căci Bochii au devenit agresivi.

Aud că ne schimbă divizia 12-a și noi mergem în altă poziție. Unde? De ce?... Fac regularea barajului. Iese bine. Noaptea e foarte frig. Vin la mine căpitanul Darie Rădulescu și Costi Râmniceanu (focșănenii săi, prieteni și camarazi de arme – n. n.). Stăm la un foc. Bombardament în dreapta.

Primesc ordinul de operație. Mâine în zori plecăm în direcție necunoscută. Cine știe! Unii vorbesc de Bucovina, alții de Galați, cine știe!

Suntem cu moralul scăzut. Putem avea o victorie quasi - decisivă pentru noi, căci cruțăm țara. Dar Rușii ! Rușii ! (s. n.)

Mercuri 19 Iulie. Toată divizia 12-a în Valea Doagăneii, începe schimbarea trupelor Mergem pe jos; să urci 7 kilometri e ceva. Ajungem la [cota] 1129 la 10 dimineața. Vorbim cu niște soldați din [Regimentul] 11 Infanterie, ne arată pe ungurii, morși, abia

înveliți de un strat de pământ, Întrebăm de ce nu le-au pus cruce. Un sergent ne răspunde: « Păi, n-au dreptul, domnule locotenent! De ce. Dvoastră n-ați văzut că din biserica noastră au făcut grajd, că au scos clopotul pentru „gasolarum”? ». Are dreptate omul!”.

Pleacă din Soveja: „Trecem pe la mănăstire și pe la cimitirul Bochilor. Morminte de mesteacăn (crucile – n. n.) cu plachete frumouse”. Mai departe: „Un mormânt proaspăt cu flori și cu o cruce albă. Pe el scria: « Aici odihnește locotenentul Negru Iordache din Reg.(imentul) 10 Putna, mort pentru patrie pe câmpul de luptă la 16 iulie ». Alături de șeful lor patru soldați (s. n.).

Mâncăm niște mere verzi. Pe calea ferată vagoane pline cu lăzi și proiectile, arme părăsite, grenade. Se inventariază totul și se cară.

Ajungem la Câmpuri unde găsim bateria bivuacată lângă biserică, pe niște morminte de Bochi care miros îngrozitor și sunt pline de muște. Căldura e insuportabilă.

Vizitez cu Anghel enormele depozite de muniții de la Rotilești, găsim un depozit cu căști cu vârful. Seara ne culcăm în colțișorul nostru. Noaptea trec spre șosea trupe de cavalerie și infanterie. Lună plină”²⁵.

Acum destinația marșului îi este bine cunoscută. Divizia a 6-a, cu regimentul său, 11 Artilerie, se îndreaptă spre Oituz:

„20 Iulie. Plecăm la 4,30 prin Gura Văii – Valea Lărgușă – Dealul Fețișoara – Cașin – Bogdănești – Oituz”.

Primise botezul focului, cu un an în urmă, în prima bătălie de la Oituz. Acum, soarta și, desigur, planurile strategice și militare ale Marelui Stat Major al Armatei Române, impuse de noua situație creată prin operațiunile de la Mărăști și Mărășești, ultima speranță și încercare a inamicului de a răsturna frontul în favoarea-i, îi ofereau reîntoarcerea pe aceste meleaguri.

Va fi din nou la Oituz, pentru o nouă bătălie; alte încercări, alte zile și nopți în vâltoarea războiului.

²⁵ Despre zilele de 14 – 19 iulie; *Ibidem*, p. 135 – 173.